Маърифат

Халқ зиёлилари рўзномаси

1931 йил 4 июлдан чиқа бошлаган — 1992 ЙИЛ 25 ЯНВАРЬ, ШАНБА — № 10 (5607). Баҳоси сотувда 35 тийин.

ИҚТИДОРЛИЛАР ТАНЛАБ ОЛИНМОҚДА

Айни кунларда жумҳуриятимиз вилоятларида мактаб ўқувчилари орасидан иқтидорлиларни тест йўли билан танлаб олиш давом этмоқда. Шундай тадбир куни кеча Тошкент вилоятида ҳам бўлиб ўтди. Унга вилоят районларидан 440 нафар илғор ўқувчилар ташриф буюришди.

— Ўзбекистон Республикасининг иқтидорли ёшларни қўллаш «Улуғбек» жамғармамиз билан Халқ таълими вазирлиги ҳамкорликда қўшма қарор қабул қилган, — дейди биз билан суҳбатда жамғарманинг бош директори Исфандиёр Латипов. — Талантли болаларни топиш асосий мақсадимиздир. Шу ниятда тест тайёрланди. Уни Халқ таълими вазирлиги мутахассислари тайёрлашган. Жамғармамиз хайрли мақсадлар учун 100 минг сўм пул ажратди. Шунингдек, иқтидорли деб топилган 100 нафар ўқувчи ўн ой мобайнида 100 сўмдан стипендия олади.

Тестга жавоблар олингач улар электрон-ҳисоблаш машиналаридан ўтказилади. Сўнгра иқтидорли ёшлар мажмуи яратилади. Натижаларга қараб, муаллимларга тавсиялар берилади.

— Тестдаги синовлар жуда қизиқарли, — дейди Чирчиқ шаҳридаги Крупская номли 11-мактабнинг 9-синф ўқувчиси Насиба Мирзаева. — Бош қотиришга арзийди. Айтишларича, унга берилган жавоблардан киши ҳарактерини ҳам билиб олиш мумкин экан.

— Мен эса Бўстонлиқ ноҳиясидан келганман, — дейди навбатдаги суҳбатдошимиз 22-мактабнинг 9-синф ўқувчиси Нигора Маҳаматова. —Математикага жуда қизиқаман. Бу фан бўйича ўтказилган олимпиадаларда бир неча бор иштирок этганман. Ҳозир биз ўқувчилар учун катта имкониятлар яратилган. Ҳатто иқтидорлиларнинг хорижда ўқиб келиши ҳам мумкин бўлиб қолди. Истеъдодли болалардан бир неча нафари Туркияда дам олиб келиши режалаштирилаётганини бизга домлаларимиз айтишди.

Алимурод МАМАДАМИНОВ.

СУРАТЛАРДА: тест йўли билан иқтидорли ўқувчиларни танлаб олишга бағишланган тадбирдан лавҳалар.

МУАЛЛИФ суратга олган.

ТОТУВЛИКДА ГАП КЎП

Чортоқ ноҳиясидаги Ҳазратишоҳ қишлоғида истиқомат қилувчи Тўхтахўжа ака ва Чиннихон опа Улухоновлар турмуш қуришганига 45 йил тўлди. Шу давр мобайнида улар етти фарзанд — беш ўғил ва икки қизни тарбиялаб вояга етказдилар. Фарзандлари Улухўжа ҳайдовчи, Иброҳимхўжа, Исмоилхўжа ўқитувчи, Исроилхўжа инженер, Исахўжа эса Наманган давлат саноат-технология олийгоҳи талабасидир. Икки қизи уй бекаси.

— Турмушда озиқ-овқат ва бошқа маҳсулотларнинг мўл-кўлчилик пайтида яшадик, — дейди Тўхтахўжа ака. — Энди бироз танқисликни ҳам бошдан кечиришга тўғри келяпти. Ҳозирги қимматчилик, танқислик даври вақтинчалик. Бунинг учун ҳар бир киши иродали, қаноатли бўлиши керак. Сабрлилик, бардошлилик, чидамлилик ҳамма нарсанинг калитидир. Бесабрлик, бетоқатлик яхшиликка олиб келмайди.

Бу табаррук отахон ва онахонлар ўз фарзандларига ростгўй, ҳалол, ҳозиржавоб, ширинсўз бўлишни ўргатдилар. Ҳа, шуларга амал қилингандагина оилада тотувлик, рўзғорда барака, бола-чақа олдида обрў-эътибор яхши бўлиши шубҳасиз.

А. АСРОРОВ.
Наманган вилояти.

ЖИСМОНИЙ ТАРБИЯГА БАҒИШЛАНДИ

Ўзбекистон Республикаси Халқ таълими вазирлигида ўқувчи ва ёшлар жисмоний тарбиясини янада яхшилашнинг долзарб муаммолари юзасидан мутахассислар кенгаши бўлиб ўтди.

Кенгашда Халқ таълими вазирлиги раҳбарлари, олимлар, жисмоний тарбия бўйича методист ва педагоглар, спорт давлат қўмитаси, «Меҳнат резервлари» кўнгилли спорт жамияти Ўзбекистон кенгашининг ходимлари қатнашдилар.

Кенгашда халқ таълими вазирининг ўринбосари Й. С. Саиджонов, жисмоний тарбия бўлими бошлиғи Қ. И. Шаропов, Ўзбекистон педагогика фанлари илмий-тадқиқот институти лаборатория мудири, педагогика фанлари номзоди Т. С. Усмонхўжаев, Жисмоний тарбия институти проректори профессор Ф. Н. Насриддинов, Республика ўқув-методика маркази ҳамда ўқитувчилар малакасини ошириш ва қайта тайёрлаш Марказий институти кабинет мудирлари Е. К. Содиқова ҳамда Ф. Х. Хўжаев, Ўзбекистон жисмоний тарбия институти кафедра мудири, педагогика фанлари номзоди Р. Саломов ўртоқлар сўзга чиқишди.

Нотиқлар мазкур кенгашнинг ўтказилишини мамнуният билан тилга олиб, шуни таъкидлаб ўтдиларки, вазирлик, республика халқ таълими органлари, ўқув юртлари томонидан спорт ташкилотлари билан ҳамжиҳатликда сўнгги йилларда болалар, республика ўқувчи-ёшлари ўртасида оммавий физкультура-соғломлаштириш, спорт ишларини яхшилаш юзасидан планли равишда муайян ишлар амалга оширилмоқда.

Ҳужжатлар қабул қилиниб, уларни рўёбга чиқариш юзасидан тадбирлар ишлаб чиқилган ва тасдиқланган. Шунга мувофиқ биринчи ярим йилликда қишлоқ ва шаҳар мактаблари ҳамда ҳунар-техника билим юртлари спартакиадаларини ўтказиш кўзда тутилаётир. Шунингдек, Ўзбекистоннинг иқлим ва миллий хусусиятларини ҳисобга олган ҳолда жисмоний тарбия бўйича концепция ва ҳудудий ўқув дастурлари ишлаб чиқиш юзасидан олимлар ва амалиётчи ўқитувчиларнинг махсус гуруҳларини тузиш белгиланган. «Меҳнат резервлари» спорт базасида қишлоқ мактаб ўқувчилари ўртасида жисмоний тарбия ва спортни тарғиб қилиш бўйича тадбирлар амалга оширилмоқда, спортнинг сув турлари бўйича ва бошқа республика ихтисослашган болалар-ўсмирлар спорт мактаби ташкил этилди.

Ўзбекистон халқ таълими вазири Ж. Ғ. Йўлдошев кенгашга якун ясади. Нотиқ, хусусан шуни таъкидлаб ўтдики, жисмоний тарбия ва спортнинг аҳволини яхшилаш юзасидан амалга оширилган тадбирларга қарамасдан, ўқув юртларида физкультура ва спортнинг аҳволи замон талабларига жавоб бермайди. Ҳозирги кунда республиканинг ҳудудий ва миллий хусусиятларини ҳисобга олган ҳолда ишни қайта қуриш бўйича педагогик жамоалар учун тавсияномалар сусткашлик билан ишлаб чиқилмоқда. Ўғил ва қиз болаларни алоҳида-алоҳида ўқитиш, жисмоний тарбия формаси, дарс мазмуни, методик қўлланмалар ва дарсликлар билан таъминлаш масалалари яхши ҳал этилмаётир. Бироқ вазирликнинг жисмоний тарбия бўлими, Республика ўқув-методика маркази, педагогика фанлари илмий-тадқиқот институти бу масалаларда сусткашликка йўл қўймоқда.

Шу нарса сир эмаски, ўқитувчиларнинг аксарият қисми пухта профессионал малакага эга эмас. Шунга қарамасдан ўқитувчилар малакасини ошириш Марказий ва вилоят институтлари бу борада ўз фаолиятларини яхшилашнинг самарали усулларини изламаётирлар.

Агар ўқув юртларига жисмоний тарбия машғулотлари учун спорт формалари танлашда эркинлик берилса ва қатъий қолип билан чеклаб қўйилмаса, тўғри иш бўлур эди. Бу масалада майда-чуйда нарсага аралашавериш ўқувчилар учун ҳам, педагоглар учун ҳам ортиқча машаққат туғдиради.

Кенгашда вазирликнинг жисмоний тарбия бўлимига манфаатдор муассасалар билан ҳамжиҳатликда бир ой муддат ичида мавжуд нуқсонларга тезроқ барҳам бериш юзасидан чора-тадбирлар ишлаб чиқиш вазифаси топширилди.

М. ШОКИРОВ,
Ўзбекистон Республикаси Халқ таълими вазирлиги жисмоний тарбия бўлими етакчи инспектор-методисти.

Тошкент ғалаёнларининг Москвадаги акс-садоси

«Правда»нинг ёшлар мухбири пункти хабар қилади

Москвадаги олий ўқув юртларининг талабалари кеча Ўзбекистоннинг Россия пойтахтидаги доимий вакиллиги биноси ёнига пойлоқчилар қўйишди. Талабалар касаба уюшмалари раҳбарларининг режасига кўра, улар шу тадбирни ташкил этиш орқали тошкентлик биродарлари билан бирдамлик изҳор этмоқчи бўлдилар.

Бироқ шу вақт ичида талабалар бу пойлоқчиларни бутунлай бошқа жойга қўйсалар бўлмасмиди, деган фикр ҳеч ҳаёлимдан кетмади. Назаримда, кўпгина таҳлилчилар бу фикрни тасдиқлаш учун Россиядаги талабаларнинг аҳволи ўзбек талабаларининг аҳволидан анча ёмонлигини мисол қилиб кўрсатишлари мумкин. Аввало бу Ислом Каримов фаолиятининг ижтимоий соҳага йўналтирилгани билан изоҳланади. Россия Федерациясининг Президенти Б. Н. Ельциндан фарқли ўлароқ, Ўзбекистон Президенти таълимнинг шу соҳасидаги ўз ниятларини кўкларга кўтариб мақташ билан эмас, ўзининг президентлик фаолиятида шу соҳага устунлик бериш билан шуғулланмоқда.

Мендаги маълумотларга қараганда, Ислом Каримовнинг қароргоҳига талабалардан дағдағали хатлар ҳам тушган эмас. Унинг шу жиҳати ҳам Б. Н. Ельциннинг Кремлдаги қароргоҳидан фарқ қилади. «Правда» ноябрь ойида ўз ўқувчиларини мана шундай хатларнинг бири билан таништирган эди. Унда Ельцинча бўзордан талабаларни ижтимоий ҳимоялаш зарурлиги ҳақида гап борган эди. 16 январь куни талабалар касаба уюшмаларининг раҳбарларидан Россия Федерациясининг президенти номига янги мактуб юборилгани маълум бўлди. Йигит ва қизлар бу мактубда 48 соат мобайнида тегишли қарор қабул этилишини талаб қилганлар. Акс ҳолда улар ҳукуматнинг истеъфога чиқиши ҳақидаги талаб билан норозилик ҳаракати ўтказамиз, деб огоҳлантирганлар.

Бу — ўринли талаб. Масалан, Москва физика-техника институтининг ректори берган маълумотга кўра, мазкур илмгоҳда етти студент очликдан кўнгли озиб йиқилгани қайд этилди. Россия талабалари касаба уюшмаларининг раҳбари Олег Денисовнинг ҳисоб-китобларига қараганда эса Бауман дорилфунуни талабасининг ҳозирги 150 сўмлик оширилган стипендияси бир ҳафта давомидагина нормал овқатланишни зўрға таъминлайди. Айтилган мана шу мисолларнинг ўзидан россиялик талабаларнинг сабр косаси тўлиб-тошгани ҳақида хулоса чиқарса бўлади. Борис Николаевичнинг биринчи сон фармонини эса улар ҳозир аччиқ масхаралаш деб билмоқдалар. Талабаларнинг касаба уюшмаларида ҳисоблашларича, Г. Бурбулис ҳам бир неча кун аввал уларни масхаралаган эди. Охир-оқибатда у ҳукуматнинг ижтимоий ҳимоялаш чора-тадбирлари ҳақидаги қарорини имзолади. Аммо қарорнинг матни ғаройиб тарзда ўзгариб қолди. Стипендиялардан ва талабалар ишлаб топган пулнинг ҳар қандай турларидан даромад солиғи ушлашни бекор қилиш ҳақидаги модда қарордан тушиб қолди. Бунинг ўрнига бошқа модданинг янгича талқини пайдо бўлди. Талабаларнинг зўр бериб қилган талаблари билан қабул этилган қарорда стипендиялар ва турли компенсацияларнинг умумий миқдори Россиядаги меҳнат ҳақининг энг оз миқдоридан ошиб кетиши тақиқлаб қўйилди.

Ўзбекистоннинг доимий ваколатхонасида эса йигит ва қизларни доимий вакилнинг ўзи қабул қилганлиги диққатга сазовордир. У тошкентлик талабаларнинг оширилган стипендияси 450 сўм эканини таъкидлади. Республикадаги нарх-наво эса Москвадагидан икки—уч ҳисса паст.

Вадим ГОРШЕНИН.
«Правда» рўзномасининг 22 январь сонидан.

АМАЛИЙ КЕНГАШ

Ғузор ноҳиясидаги Чкалов номли ўрта мактабда вилоят бошланғич синф ўқитувчиларининг «Дарс самарадорлигини оширишда эвристик суҳбат усуллари» мавзуида амалий кенгаши ўтказилди. Унда 200 нафардан ортиқ бошланғич синф ўқитувчилари иштирок этди.

Кенгаш қатнашчилари шу мактабнинг олий тоифадаги бошланғич синф муаллимаси, Ўзбекистон халқ ўқитувчиси Шафоат Тўраева дарс берадиган 3-«А» синф ўқувчилари иштирокидаги «Рақамлар тилга кирди» эрталигини кузатдилар. Кенгашни ўтказишдан кўзланган мақсад таълимнинг янги, самарали услубини муҳокама қилиш ва оммалаштиришдан иборат эди.

Х. СОЛИҲОВ.

МАКТАБДА ТАРИХ МУЗЕЙИ

Қарши ноҳиясидаги Калинин номли ўрта мактаб жамоаси илм масканида тарих музейини ташкил этиш ташаббусини бошлаган эди. Бу ишга тарих-жамиятшунослик фанлари ўқитувчиси Гулчеҳра Отабоева раҳбарлик қилди. Ишчанлик ва аҳиллик билан иш тутиш туфайли вужудга келган тарих музейи билим даргоҳида бир неча йилдан буён фаолият кўрсатмоқда.

Тарих тўгараги аъзолари турли даврга оид расмлар чизиб, музей жамғармасини бойитишга муносиб ҳисса қўшдилар. Музей юксак дид ва конкрет режа асосида жиҳозланган. У ердаги кўргазмалар тартибли, қулай ва ихчам қилиб жойлаштирилган. Хонанинг тўрт томонидаги шкафларда кўргазмалар, хонанинг ўртасида эса омоч, ёрурчоқ, катта кўзалар қўйилган.

Тарих тўгарагининг аъзолари ибтидоий жамият, феодализм даври инқилобий ҳаракатлари тўғрисида, Улуғ Ватан уруши даврига оид, байналмилал жангчилар ҳаётига доир жуда муҳим маълумотлар, тарихий-археологик материаллар тўпладилар. Музейда 300 га яқин турли хил буюмлар мавжуд бўлиб, улар ўқувчиларнинг ўз ўлкаси тарихини ўрганишида, фанларга нисбатан қизиқиш уйғотишда муҳим омил вазифасини бажараяпти.

Ю. ТЕМИРОВ.
Қашқадарё вилояти.

Долзарб мавзу

ТАСАВВУР ЁРҚИН БЎЛАДИ

Шу кунларда жумҳуриятимизнинг барча ноҳияларида оригинал ўқув-кўргазмали қўлланмалар кўрик-кўргазмаси қизғин ўтмоқда. Ушбу кўрик-кўргазма ҳақида Ўзбекистон Республикаси Халқ таълими вазирлигининг мактабгача тарбия бошқармаси бошлиғи **Ҳамида Аҳмедова** билан жамоатчи мухбиримиз **Гулчеҳра Саъдуллаева** суҳбатлашди.

МУХБИР: — Ҳамида опа, оригинал ўқув-кўргазмали қуроллар ҳамда қўлланмалар кўрик-кўргазмасида мактабгача тарбия муассасалари ходимлари ҳам иштирок этиши кўзда тутилган. Хусусан, боғча тарбиячилари бу тадбирдан қандай наф кўрадилар?

Ҳ. А.: Ўзингизга маълум, боғчада болаларга таълим беришда машғулотларни қизиқарли, жонли, ҳаётга боғлаб ўтказишда кўргазма материаллар жуда зарур. Айниқса, мактабгача ёшдаги бола кўз ўнгида кўриб, ушлаб, сезиб, таъсирланиб олган билим ёрқин тасаввур ҳосил қилади ва онгида мустаҳкам муҳрланиб қолади. Боғчаларимизда ўз ишини жон-дили билан севиб, ардоқлаб, жужуқларга атрофдунё хусусида тасаввур бериш учун тинмай изланувчи, «йўқ»дан «бор» қилувчи тадбиркор мураббийлар талайгина. Тайёр кўргазма материални пойлаб, «олма пиш, оғзимга туш» қабилида қўл қовуштириб ўтирмасдан, ўйлаб, ижод қилиб, йўл ахтариб, имкон топиб, энг мақбул чора излаб, тунларни бедор ўтказиб, янгилик яратувчи тарбиячиларимиз меҳнатини юзага чиқариш даркор. Боғчада ҳалол меҳнат қилувчи ҳар бир инсон бу машаққатли ишларнинг қай тарзда амалга ошишини яхши билади, уларнинг қадрига етади.

МУХБИР: Боғчада тарбия жараёнини инсонийлаштириш, таълимни қизиқарли ўйин тарзида олиб бориш, бола ҳаётини зериктирмай ташкил этиш борасида ноанъанавий иш услубларидан фойдаланиш кенг тус олди. Фикримча, бундай янги услубдаги фаолиятлар, мужассам машғулотлар ўтказиш учун ҳам янги кўргазма материаллари зарур бўлар?

Ҳ. А.: Албатта, боғчада сидқидилдан меҳнат қилаётган тарбиячиларимиз таълим-тарбия дастури яратилишини кутиб ўтирмай, миллий қадриятларимиз, урф-одатларимиз, гўзал анъаналаримиз асосида ўз ташаббусларини намоён этиб, анъанавий бўлмаган иш услублари кўмагида таълим бермоқдалар. Ҳар бир машғулот, ўйин, байрам, кўнгил очиш тадбири учун тарбиячи зарурий кўргазма материалларини ўзи тайёрлашга ҳаракат қилади.

МУХБИР: Ҳамида опа, кўрик-кўргазма ташкилий қўмитаси аъзоси сифатида айтингчи, ушбу кўрикда кимлар иштирок эта олади?

Ҳ. А.: Болаларга таълим беришда дидактик материаллар ва кўргазмали қўлланмалар яратиш каби муҳим тадбирга иқтидорли тарбиячиларни жалб этиш ҳамда боғча муассасаларини зарурий ўқув-методик жиҳозлар ва қўлланмалар билан таъминлаш мақсади кўзда тутилган. Кўрик-кўргазмада намойиш этилган энг яхши қўлланмалар маҳаллий ишлаб чиқариш корхоналарида кўп миқдорда тайёрлаш учун тавсия этилади. Энг яхши янгилик асосида яратилган кўргазмали материал тайёрлаган мураббий учун учта мукофот белгиланди: биринчи — икки минг сўм; иккинчи — минг сўм; учинчи — беш юз сўм.

МУХБИР: Янглишмасам, ҳозир кўрик-кўргазманинг иккинчи босқичи кетмоқда, шундайми?

Ҳ. А.: Ҳа, тўғри. Ўзбекистон Республикаси Халқ таълими вазирлигининг Педагогика жамияти президиуми ва Халқ хўжалиги ютуқлар кўргазмаси кенгаши иштирокида 1991 йил 13 сентябрда ўтказган ҳайъат мажлисининг қарорига кўра 1991-92 ўқув йилида оригинал ўқув-кўргазмали қўлланмаларнинг анъанавий республика кўрик-кўргазмасини ўтказиш бўйича қуйидаги тўрт босқич белгиланди:

I босқич — ноябрь-декабрь ойларида — боғчаларда;

II босқич — январда — ноҳия (шаҳар)ларда;

III босқич — февралда — вилоятларда, Тошкент шаҳрида;

IV босқич — 1992 йил 24—30 мартда кўрик-кўргазманинг республика босқичи ўтади.

Фурсатдан фойдаланиб, барча иқтидорли, изланувчан, ташаббускор тарбиячиларни кўрик-кўргазмада ўз қўлланмалари билан фаол иштирок этишга чақираман.

МУХБИР: Қизиқарли суҳбатингиз учун раҳмат.

ШУНДАЙ ДАФТАР БЎЛСА ЭДИ...

Давр тақозоси халқ маорифи шохобчаларини қайтадан кўриб чиқишга, таълим тизимини ўзгартиришга замин ҳозирлади. Бундан тўғри хулоса чиқарган педагоглар ҳам, фан мутахассислари ҳам ўз иш услубларини қайтадан тафтиш этиб, тегишли чораларни қўллашмоқда. Гарчи, ҳали мактаб дарсликларининг тезроқ янгиланиши узоқ муддатга чўзилаётган бўлса-да, бироқ амалга оширилаётган ишлар чакки эмас.

Эндиликда мактаб ўқувчисини, биринчи синфдан ўн биринчи синфгача, ҳар чоракда баҳолаб бориш, унинг хулқи, мактабда, синфдошлари орасида тутган ўрни, ўқитувчиларнинг унга бўлган муносабатини акс эттирувчи, ишчининг меҳнат дафтарчаси сингари, алоҳида бир «Ўқув дафтари» тутиш ва бу дафтарча аттестат билан бирга келгусида керакли жойда қўлланилишини ташкил этиш зарур бўлиб қолди.

Тўғри, бу нарса гўё бир янгиликдай туюлса-да, бироқ чет давлатларда аллақачон синовдан ўтиб, ўқувчининг психологиясини билишда, касб танлашида ва ишга йўналтиришда муҳим вазифасини бажараётганлиги сир эмас.

Хуллас, шундай дафтар бўлса эди, ишимиз осон кўчарди.

Ўрол НУРҚОБИЛОВ,
Сурхондарё вилояти Шўрчи ноҳиясидаги 17-мактаб ўқитувчиси.

•

...Ариза олиш, туғилганлиги тўғрисидаги гувоҳномадан кўчирма, ҳар йили ўқувчининг ўзлаштириши ва хулқи тўғрисидаги табелни излаш машаққати, очиқчасига айтганда, жонга тегиб кетди. Чунки бу нарсаларни топиш учун гоҳ ўқувчининг уйига, гоҳ магазинларга югурасан, вақт эса шафқатсиз ўтаверади.

Қани энди, шундай бир дафтар бўлса-ю, ўқувчининг қандай ўқиши, хулқи, ота-онасининг кимлиги, мактабда олган баҳолари, хуллас, ҳамма-ҳаммаси унда мужассамлашса. Бу, биринчидан, ота-она билан мактаб ўртасида ҳам мустаҳкам алоқа бўлишига замин ҳозирлаган бўларди. Иккинчидан, ҳар йили ўқувчи учун алоҳида варақалар тўлдириб, ортиқча чиқимлар қилишнинг олдини олган бўларди...

Ҳафиза МУРОДОВА,
Бухоро шаҳридаги 2-мактаб.

•

Юқорида бир хил мазмундаги икки хатни эътиборингизга ҳавола этаяпмиз. Лекин таҳририятимизга ана шундай мазмундаги мактублар кейинги пайтларда анчагина келмоқда. Ниҳоят, сиз кутган нарсанинг ҳам ечими топилганга ўхшаяпти.

Дарвоқе, Сирдарё шаҳар босмахонаси маъмурияти ўқувчининг ўзлаштириши ва хулқи тўғрисидаги табелларни излаш машаққатидан педагогларни ҳоли қилиш масъулиятини ўз зиммасига олди.

Жумҳуриятимизда биринчи бўлиб ана шу босмахонада «Ўқув дафтари» нашрга тайёрланиб, уни ишлаб чиқариш йўлга қўйилди. У ишчининг меҳнат дафтари сингари ўқувчининг биринчи синфдан то мактабни тугатиб, аттестат олган кунга қадар барча фаолиятини ёритиб, у ҳақдаги маълумотларни тўла-тўкис ўзида мужассамлаштириш имконига эга. Сирдарё, Жиззах, Тошкент вилоятининг айрим ноҳияларидаги мактаб ўқувчилари аллақачон ўз «Ўқув дафтар»ларига эга бўлишган.

Шуни ҳам айтиб ўтиш керакки, «Ўқув дафтари» ўзбек, рус, қозоқ тилларида ишлаб чиқарилиб, қирғиз, тожик, туркман, қорақалпоқ тилларида нашрга тайёрланмоқда. Босмахона маъмурияти шу кунларда «Ўқув дафтари»га буюртмалар қабул қилмоқда. Буюртмалар нафақат юридик шахслардан, балки барча фуқаролардан ҳам қабул қилинади.

Буюртманинг энг кам миқдори 300 дона бўлиб, почта орқали, 30 минг донадан ошганда эса босмахона транспорти билан керакли манзилга етказилади.

Буюртмалар қуйидаги қўнимгоҳда: Сирдарё шаҳри, Ленин кўчаси, 92-уйда қабул қилинади.

Маълумотлар учун телефонлар: 9-19-80, 9-17-33, 9-16-42.

Рўзномамизнинг 3-саҳифасида «Ўқув дафтари»нинг умумий кўринишини ўқийсиз.

Халқ таълими фидойилари

ОТАСИНИНГ БОЛАСИ

Шаҳобиддин домлани узоқ-яқин жойларда билмаган одамнинг ўзи бўлмаса керак. Чимён қишлоғинигина эмас, ҳатто ноҳия маркази Водил, қолаверса, вилоятнинг кўплаб шаҳар ва қишлоқларига ширкатчи, айниқса, мусулмончилик, эски таълимга ўткирлиги, эскичадан етук саводхон муаллимлиги ва ўта пок инсон эканлиги билан танилиб қолган зиёли эди. Зориққанга мададкор, йўлидан адашганга пухта ва заковатли маслаҳатгўй, эътиқодимиз ҳадисларининг катта тарғиботчиси ва билимдони сифатида ном чиқарган мураббий эди.

Омонулла, Асатилла, Хайрулла ва Ҳадятилла исмли ўғиллар ва бир неча қизларнинг меҳрибон ва жонкуяр падари сифатида Шаҳобиддин домла уларни ўзбек миллатининг арзигулик зиёлиси, қадриятларимизнинг олижаноб давомчиси қилиб тарбиялаш йўлида жон куйдирди...

Ҳа, муаллим бўлиш, ўқитувчилик қилиш касби бошқа-ю, мураббийлик қилиш хислати бошқа. Ф. Бекон таъбири билан айтганда, мураббийлик хислатига эга бўлган инсон билим ва қудрат эгизаклиги асосидаги кучни ўзида мужассамлаштирган, «билим — куч, куч эса билимдадир», дегувчи тафаккур соҳиби бўлиши керак. Шаҳобиддин отада бўлган мазкур хислатларни ўзида хоксорлик билан тарбиялаш йўлида тинмай изланган, халқимга бир нафим теймаган кунни умрим ҳисобига қўша олмайман, деган нақлга содиқ қолган Хайрулла Шаҳобиддин ўғли мураббийлик, аниқроғи, халқ болаларига илм ва билим, сабоқ ва ахлоқ ўргатувчи касб — муаллимликни танлади.

У 1953 йилда Фарғона педагогика тўлиқсиз олий илмгоҳи тарих қуллиётини тугатиб, шу йилдан бошлаб ноҳиядаги 4-мактабда ўқитувчилик қилди.

— Хайрулла Бекмирзаев бизнинг қўлимизга ўқитувчи бўлиб келганида 21 ёшли йигитча эди, — дейди ўша даврда ушбу мактабга директорлик қилган кекса педагог, ҳозирда жумҳуриятда хизмат кўрсатган ўқитувчи, шахсий нафақачи Мамасоли Нажмиддинов. — У ўз устида қунт билан ишловчи, жамоатчилик орасида самимий ва катта ҳурмат орттирган юксак маданиятли кадр эди. Хайрулла Совет Армияси сафида 3 йил хизмат қилиб, 2 йиллик ҳарбий билим юртини ҳам тугатди. У Совет қуролли кучларининг майори сифатида хизмат қилди.

— Тўғри айтасиз, — гапга аралашди ўша пайтларда ноҳия халқ-маорифи бўлимига мудирлик қилган, ҳозирда шахсий нафақа нашъасини сураётган Ғанижон Умаралиев, — Хайрулладаги маориф йўлидаги ташкилотчилик, ўта зийраклик, маданий савия, ўз устида тинмай изланиш армия хизматидан кейин ҳам кучайди-да!.. Қаранг, армиядан сўнг ҳам тинч турмади: ўқишни сиртқи давом эттириб, 1960 йилда Фарғона педагогика олий илмгоҳи тарих қуллиётини тугатди. У 1960 йилдан то 1967 йилгача Водилдаги энг катта саналган 3-ўрта мактабга директорлик қилди. Мактабда таълим-тарбия, интизом яхшиланди, янги синф хоналари, устахоналар қад кўтарди.

Мана 39 йилдирки, Хайрулла бутун қалб кўрини ёшларга таълим-тарбия беришга сарфлаб келмоқда. У маълум муддатлар ҳаёт тақозоси билан бошқа мансабларда ишлаган бўлса-да, барибир халқ маорифи тараққиёти йўлида ибратли ишлар қилди.

— Ҳақ гапни айтдингиз, — деди давра суҳбатига аралашган халқ маорифи аълочиси, пенсионер Насибулла Мадиёров. — Хайрулла маориф соҳасинингина етук мутахассиси, ташкилотчиси, нуфузли педагоги бўлиб қолмай, айни чоғда уни ривожлантирувчиси ва фидойиси ҳамдир. Аниқ биламан, мен билан бир мактабда ишлаб юрган пайтда, — 1957 йил январь ойи бўлса керак, — уни мактаб директорлигидан Фарғона ноҳия кенгаши ижрокоми раиси муовинлигига кўтаришди. Бу лавозимда беш йилдан ортиқ ҳалол меҳнат қилди, 1972 йилда эса уни мазкур кенгашга раисликка сайлашди. Бу вазифада 1978 йилгача ишлаб ўткир ва тадбиркор ташкилотчилигини намойиш этди: ноҳия маркази ва қишлоқлари ҳудудларида 7 та ўрта, 6 та тўлиқсиз ўрта ва бир неча бошланғич мактаблар очилди, кўплаб эски бинолар таъмирланди, ўқитувчиларга ғамхўрлик нисбатан жонланди, уларга кўплаб енгил автомашиналар, мотоцикллар ва бошқа қимматбаҳо моллар берилиб, улар изчиллик билан рағбатлантириб борилганлиги кечагидек эсимда.

— Хайрулла ака ҳақиқатан ҳам ўткир ташкилотчи, янгиликни қўмсовчи, ижодкор раҳбарлардан, — деб кўргазма беради Фарғона ноҳия кенгашининг раиси, жумҳурият Олий Кенгашининг депутати Қаҳрамон Икромов. — Уни халқ хўжалигининг қайси жабҳасига юборманг, ўзининг ҳалол меҳнати, ишбилармонлиги билан шуҳрат топди. Хайрулла ака эл назарига тушди, катта-кичик уни севди. Ноҳия ҳудудида кўплаб жамоат, турар-жой бинолари каби қурилишларга раҳбарлик қилди. Шу сабабли ҳам у ҳукуматимиз томонидан икки марта Меҳнат Қизил Байроқ ордени билан тақдирланган.

Хайрулла ака 1978 йилда ноҳиядаги Ҳ. Турсунқулов номли жамоа хўжалигига раис этиб сайланди. Тадбиркор инсонни қарангки, педагогликдан қишлоқ хўжалигига раҳбарлик қилишни такрор изланишдан бошлади. У 1975 йилда Тошкент халқ хўжалиги олий билимгоҳини ҳам сиртдан битириб, ўз билимини деҳқончилик муаммолари ечимига бағишлади.

Раислик лавозимида у қарийб ўн йилга яқин ишлади. Хўжаликнинг иқтисодий ва маданий юксак тармоққа айланишида улкан ҳисса қўшди. Хўжалик ҳудудида 2 та янги турдаги мактаб, 2 та болалар боғчаси биноси қурилишини битказиб, халқ болаларига тортиқ этишда фаолият кўрсатди.

— Бу далиллар ҳужжатларда акс этган, — фикр билдирди ноҳия халқ таълими бўлими мудираси Ҳалима Хўжақулова. — Колхозда ишлаганларида ҳам Хайрулла ака маориф ишига кўплаб жонкуярлик қилдилар. Мана, 1986 йилдан то шу кунгача ноҳиямиз марказидаги 1-мактаблараро ўқув-ишлаб чиқариш комбинатига директорлик вазифасини сидқидилдан уддалаб келяптилар.

Бу ерда мактаблар юқори синф ўқувчиларининг касб танлашлари, маълум мутахассисликни эгаллашлари учун ўн бир соҳа бўйича таълим берилади. Ушбу касбларнинг миридан сиригача эгаллаб чиқаётган ёшларга мураббийлик ҳамда раҳбарлик шу тадбиркор маориф ходимининг бебаҳо саховати, одамийлик иффати сифатида ўрин топди.

Ҳа, ноҳиянинг мазкур нуфузли кишилари Хайрулла Шаҳобиддин ўғли Бекмирзаев руҳиятида мавжуд бўлган бор ҳақиқатни бўрттиришларсиз, лўнда қилиб гапиришди. Хайрулла Бекмирзаев шаънига айтилган мазкур сифатлар ҳали оз. Унинг ўгитлари, маслаҳатлари, зўр идрок билан берган кўргазмаларидан баҳраманд бўлган фуқароларнинг саноғи йўқ...

Ҳайдарали УЗОҚОВ,
Журналистлар уюшмаси аъзоси.

Муштарий мулоҳаза қилади

АЙБ МЕҲНАТДАМИ?

Ёш авлодга 18 йилдан буён адабиёт фанидан дарс бериб келаман. Ўтмишда тутқунликда яшашга маҳкум этилган аёлларнинг аянчли аҳволи ҳақида сўз борганда, дарсни ҳозирги замонга боғлаб, аёлларимиз ўқимишли, тенг ҳуқуқли, деб мағрур гапирамиз. Бироқ бугунги кунда юқори синфлардаги қизларнинг аксарияти ўқишга қизиқмасликларини, мактабдан «совиб» кетишларини нима билан изоҳлаш мумкин? Нега улар бундан олдинги авлод қизларига ўхшаб билимга чанқоқ эмас? Инсон, у кимлигидан қатъи назар, илм ўрганиши зарурлиги ҳадисларда ҳам аниқ айтилган-ку!

Қизларнинг жуда ёш турмушга узатилаётгани яна бир муаммодир. Ажралишлар жуда кўпайиб кетмоқда. Маҳалла хотин-қизлар кенгаши раиси ўринбосари сифатида жуда кўп ёшларнинг ҳаётини кўриб ачиниб кетаман. Улар ҳаётга яхши тайёрланмаган. Бунга эса ҳаммамиз айбдормиз.

Қизларнинг ёш турмушга бериб юборилишини суд, прокуратура ва бошқа қонуний органлар томошабин бўлиб кузатиб туришибди. Қани қонунларимиз? Наҳотки шу даражага келиб қолсак?

Мен она, ўқитувчи ва шаҳар кенгаши депутати сифатида шуни истардимки, аёлларнинг иш соатлари қисқартирилса, бола тарбияси учун кўпроқ вақт ажратилса, дам олиши ва саломатликларини мустаҳкамлаш учун янада кенгроқ имкониятлар яратилса. Унинг ўрнига белида белбоғи, билагида кучи бор йигитлар аёллар қўлидан оғир ишларни олиб, тезроқ иқтисодиётдаги танглиқдан чиқиб кетишни ўйласак. Чунончи, болаларнинг тарбиясиз бўлиб кетишида фақатгина аёлларнинг меҳнат қилишлари айблимикан?

Дилбархон МАЖНУНОВА,
Наманган шаҳридаги 28-мактаб директор ўринбосари.

Ҳарбий-ватанпарварлик мавзуида

САВОБЛИ ИШ

Республика рус тили ва адабиёти педагогика институтини битириб қишлоқ мактабида ишлаётганимга ўн йил бўлди. Иш фаолиятимни бошлаганимдан буён ҳарбий-ватанпарварлик масаласи бўйича хайрли иш билан шуғулланиб келмоқдаман: мамлакатнинг турли бурчакларида ҳарбий хизматини ўтаётган собиқ ўқувчиларим тўғрисидаги рўзнома материалларини, ўзбек йигитларининг Афғонистонда кўрсатган мардликларига оид лавҳаларни тўплайман. Кўп йиллар «Армияга чақирилувчилар» тўгарагига раҳбарлик қилиб келдим. Тўгаракнинг асосий вазифаси — бўлажак аскарларга рус тилини чуқурроқ ўргатишдан иборат бўлди.

Иш тажрибамдан келиб чиққан ҳолда, ўзимни тўлқинлантириб келаётган бир ҳақиқат тўғрисида тўхталмоқчиман.

Маълумки, халқимизнинг аксарият қисми дала ишлари билан шуғулланади. Болалар азонлаб ўқишга келгунча қанчадан-қанча ишларни бажарадилар. Айниқса, баҳор кезлари қуёш чиқмасдан ипак қурти учун тут навдаси бутаб, кейин дарсга кечикиб келадилар. Дарс тугагач, асосан дала ишлари, мол боқиш билан машғул бўладилар. Ўқувчиларимда меҳнатга муҳаббат туйғуси борлиги яхши. Аммо мени ажаблантирадиган нарса қишлоқ фарзандлари орасида «мен ҳарбий ҳаёт билан қизиқаман, келажакда ниятим офицер бўлиш» дегувчилар сира топилмайди. 70—80 фоиз йигитлар шофер бўлишни орзу қиладилар.

Армия сафидан қайтган аскарлар билан суҳбатлашганимда, ҳарбий қисмларда ўрта осиёлик офицерларни деярли учратиш қийин, деган гапларни айтишади. Наҳотки бизга миллий офицерлар керак бўлмаса, деб ўйлаб қоламан.

Тўплайдиган материалларим орасида баъзи ўқувчиларимнинг меҳнаткаш, виждонли эканликлари учун қурилиш, пиёда қисмлари командирларидан миннатдорчилик мактублари бор. Кўп қишлоқ йигитлари асосан қурилиш, пиёда қисмларига тушиб қоладилар.

Бултур ноҳия рўзномасида «Аскар қайтди, лекин...» деган мақола диққатимни жалб этди. Мазмунга кўра муаллиф ўрта осиёлик аскарларнинг қурилиш қисмида чеккан азоблари, аянчли шароитдаги бажарган оғир меҳнатлари тўғрисида дард билан ёзган. Шунча меҳнат эвазига шўрлик ҳамюртларимизга «аскар бульдозерчилар» деб ном қўйиб олган эканлар. Мақола сўнгида «Ҳарбий қурилиш қисмларига, четга ўзбекларни юбормаслик керак. Ўша қурилиш қисмларига юборилган йигитларимизнинг жумҳуриятимизда қолдирилиши тўғрисидаги фармон биз бопдир. Ўзимизда хароба бўлиб ётган қишлоқлар озми?» деган фикр чиқади.

Бу қоида албатта оналарга, бўлажак аскарларга хуш келар. Менимча, бу хулосадан ўзбек ўзбек учун, бошқа миллат ҳам ўзи учун курашиши керак деган фикр чиқмайдими? Турғунлик йиллари деб ёмон нарсалар қатори «халқлар дўстлиги» деган яхши эзгу ишларга ҳам чизиқ тортилгандек.

Менга қолса, фарзандларимиз хизматларини бошқа шаҳарларда чинакам ҳарбийчасига ўтасалар. Биз эса: педагоглар, ота-оналар, зиёлилар соғлом, етук, баркамол лочинлар етказиб берсак.

Шу ўринда хотирамда қолган баъзи воқеаларни эслаб ўтишни жоиз деб билдим. 1974 йили акам ўрта мактабни муваффақиятли битириб, Самарқанддаги ҳарбий билим юртига ўқишга кирдилар. Аслида бу мақсад кўпроқ адамизни қизиқтирган. Ота-онамиз зиёли, қишлоқда обрўли кишилар бўлишган. Акам раҳматли ойимдан «яширинча» адам ва бошланғич ҳарбий таълим ўқитувчиси билан ишни пишитганлар. Мактабимиз битирувчисининг бу катта қадами қишлоқда бошқача янгилик эди. Аммо ойижоним: «дод, шаҳарма-шаҳар кезиш, бир умр уйидан, ота-онасидан узоқда чамадон кўтариб юриш бизларга чиқарилмаган», деб сентябрнинг бошида Самарқандга жўнадилар. Эртага қасамёд қабул қиламиз деганда акам ўқишни ташлаб келдилар.

Демоқчиманки, бўлажак ўзбек қишлоқ офицерларидан аввал уларнинг ота-онасида бундай истак уйғониши лозим.

Фақат ҳарбий бўлиш учун эмас, балки оддийгина яхши инсон бўлиб етишиши йўлида фарзанд ҳаётидаги ота-онанинг қонунда ёзилавермайдиган муҳим вазифалари ётади. Баъзи ҳурматли ота-оналаримиз негадир боласининг қорнини тўйғазиб, устини бут қилиш билан ўз бурчларини адо этдим, деб ҳисоблайдилар. «Болалар дунёси» магазинининг ўйинчоқлар, китоблар бўлимидан негадир кўпинча шаҳарлик ўртоқларнинг фарзандлари учун нарса харид қилаётганларининг гувоҳи бўламиз. Тўғри, ҳозирги иқтисодий танглик даврида 10 сўмга ўнта нон олган маъқулдир. Бироқ, нима бўлганда ҳам, фарзандлар келажагимиз, биз уни кўра олишимиз шарт.

Бир йили мактаб маъмурияти ва район халқ маорифи бўлими топшириғи билан район ҳарбий комиссариатига иш юзасидан юборилдим. Вазифамиз чақирилган бўлажак аскарлар билан савол-жавоб ўтказишдан иборат экан. Очиғи, шу куни мен атрофимдаги бошқа миллат вакиллари олдида қаттиқ уялдим. Гап йигитларнинг рус тилини қанчалик билишларида эмас. Чақирилган қишлоқ йигитларимизнинг кўпчилиги оддий саволларга дудуқланиб, аниқ жавоб бера олмасликларидан ташқари уларнинг гигиеник аҳволи ҳайратлантирарди.

Ёшларни ҳар томонлама чиниқтириш ҳам муҳим муаммолардан биридир. Армия сафидан қайтган ўқувчим айтишича, хизматга келган 40 нафарча солдатдан атиги тўрт нафари спорт бўйича разрядга эга экан. Уларга маълум йўлланма ва қисқа синовдан сўнг сержант унвони берилибди. Бу фактни шарҳлаб ўтирмаса ҳам бўлади.

Қишлоқ шароитида қилинадиган, кечиктириб бўлмас ишлар қалашиб ётипти. Йигитлар учун спорт тўгараклари, қизиқарли машғулотлар ташкил этилса, кечқурунлари гала-гала бўлиб, магнитофон кўтариб «дайдиб» юрадиган ёшлар ҳам фойдали иш билан машғул бўлардилар. Мактабда ҳеч бўлмаганда жисмоний тарбия, бошланғич ҳарбий тайёргарлик фанлари аниқ ва мукаммал дастур асосида ўғил болалар билан ўтилиши зарур. Агар фарзандларимиз учун ҳарбий-техникага оид ўзбек тилида қўлланмалар яратилиб, ҳарбий ўқув юртларига қабул кўпайтирилса, билимли, уддабурон Ватан ҳимоячилари етишиб чиқишига имкон яратилган бўлур эди.

Қишлоқ нафасини яхши билган оддий педагог сифатида мени қаттиқ ҳайратга соладиган нарса: нега мустақил жумҳуриятимизнинг асосий эгалари орасидан кашфиётлар қиладиган, оддий радиоприёмниклар ясай оладиган серғайрат ёшлар кўринмаяпти? Бунда катталарнинг ҳам айби йўқ эмас.

Ўтмишда ўз илму заковати билан жаҳонни лол қолдирган буюк алломалар юртида қобилиятли кишилар оз эмас. Уларни рағбатлантириш, иш олиб бориш учун шарт-шароит яратиб бериш лозим.

Президентимизнинг Республика Мудофаа вазирлиги тузиш тўғрисидаги фармони чиқди. Муҳтарам ота-оналарни, ҳамкасбларимни, кенг жамоатчиликни ана шу мустақил армиянинг фикран етук, зеҳнли, замонавий техника сирларини билишга интилувчи жисмонан бақувват Ватан ҳимоячиси етиштиришдек савобли ишга ҳисса қўшишларини истардим.

М. ТЎЛАГАНОВА,
Тошкент вилоятининг Янгийўл ноҳиясидаги 3-ўрта мактаб ўқитувчиси.

БОҒЧАДА «ҚУВНОҚЛАР ВА ЧАҚҚОНЛАР»

Андижон ноҳиясидаги болалар боғчаларида тарбияланувчиларнинг оғзаки нутқ малакаларини оширишга алоҳида аҳамият берилади. Шуниси қувончлики, бу борада боғча мудираларининг ҳаракатдаги район семинарлари навбат билан ноҳия дўмбоқчалар қароргоҳларида олиб борилади. Ана шундай услубий анжуманлардан бири Иброҳим Бакиров номли жамоа хўжалигининг Гулистон мавзесида жойлашган болалар боғчасида бўлиб ўтди.

Анжуманга тўплангaнлар Шарифахон Ҳусанова бошлиқ болалар боғчасининг дид билан безатилиши, покизалиги, болалар таомларининг тўйимли ва сифатлилигидан мамнун бўлдилар. Шу билан бирга, мусиқа раҳбари Муталлибжон Ҳожибоев ҳамда жисмоний тарбия муаллимаси Одинахон Бобораҳимовалар ташаббуси билан тайёрланган боғча тарбияланувчиларининг «Қувноқлар ва чаққонлар» мавзуидаги мусобақасини ҳам мароқ билан томоша қилдилар.

«Лочин» ва «Учқун» болалар боғчалари бир-бирлари билан ўзаро куч синашдилар. Бунда гуруҳларнинг дарғалари бўлмиш дўмбоқчалардан Ҳотамжон Бозорбоев ҳамда Одилжон Болтабоевлар ўз командалари шарафи учун астойдил кураш олиб бордилар. Ўйин қизиқарли ўтди. Шеърлар, куй, қўшиқлар янгради.

О. ЭГАМБЕРДИЕВ,
Андижон ноҳиясидаги 14-ўрта мактаб ўқитувчиси.

ИНГЛИЗЧА ҚЎҒИРЧОҚ ТЕАТРИ

Андижон ноҳиясидаги Султон Тўрахонов номли 14-ўрта мактаб муаллими Муҳаммаджон Мирзаевнинг саъй-ҳаракати билан ташкил этилган инглиз тилини ўрганиш тўгараги ишлари диққатга сазовордир.

Серғайрат муаллим яқинда яна бир ташаббус билан чиқди. У тўгарак аъзолари билан бирга инглиз тилида «Папет шоу», яъни қўғирчоқ театри ташкил этди. Толиб ва толибалар қўғирчоқ театри учун ўз уйларидан анчагина материаллар олиб келдилар. Қўғирчоқ театрининг инглиз тилидаги «Шолғом» спектакли илк дафъа мактабда жойлашган Худойберди Шоир номли адабиётчилар уйида намойиш этилди.

И. ИБРОҲИМОВА.

Иккинчи тоифали ўқитувчи Тўрапошша Поёзова Бўка ноҳиясидаги 3-мактабда меҳнат қилади. Ўз дарсининг самарали ўтиши учун ҳамиша изланади, ўрганади.

СУРАТДА: Т. Поёзова навбатдаги дарс юзасидан баҳслашмоқда.

А. ЧАПЛИГИНА тасвири.

ИНСОН ВА ЖАМИЯТ

Бинобарин, инсоннинг табиати олдиндан белгилаб қўйилган бўлмайди, муайян шахснинг инсонга айланишини унинг ўзидан бошқа ҳеч ким ва ҳеч қандай ташқи куч амалга ошира олмайди. Бу нарса ҳар бир инсоннинг ўзи учун, ўз шахсининг камол топиши учун ва бошқа кишилар билан содир бўладиган ҳамма ишлар учун масъулиятини кескин кучайтиради. «Биз инсон ўзини ўзи танлаб олади, деганимизда шу тариқа биз ўзимизни танлаб олиш орқали барча кишиларни ҳам танлаб оламиз, демоқчи ҳам бўламиз... Масалан, агар мен ишчи бўлиб коммунистик партияга эмас, балки христиан касаба уюшмасига киришга қарор қилсам, агар мен шу уюшмага кириш орқали тақдирга итоат қилиш инсон учун энг муносиб қарор эканини, инсонни охиратда ёрлақаши керак эканини кўрсатмоқчи бўлсам, бу — менинг шахсий ишимгина эмас: мен ҳамманинг манфаатлари йўлида итоатгўй бўлишни хоҳлайман, бинобарин, менинг бу ишим бутун инсониятга дахлдордир».

(Боши ўтган сонларда).

Хуллас, экзистенциалистларнинг фикрича, инсоннинг ички дунёси эркин, унинг қийин қисмати — ҳамиша йўлда бўлишдан, ўз моҳиятига эга бўлиш ҳақида доимо ғамхўрлик қилишдан иборат.

Шундай қилиб, биз қуйидагиларни аниқладик: файласуфлар ва ижтимоиётчилар инсон ва жамият турмушидаги белгиловчи нарса нима, деган саволларга турлича жавоб қайтарадилар, ижтимоий воқеликнинг технология, иқтисодиёт, биология ёки маданият омилларига қаттиқ боғлиқлигини тан олишдан тортиб то шахснинг тўла эркинлиги ва ички мустақиллиги тўғрисидаги даъволаргача айтилмоқда.

Бошқа бир муаммо ҳам жуда муҳимдир: жамиятнинг ўзи нима, уни қайси ижтимоий гуруҳлар ташкил қилади. Улар ўзаро ва давлат ҳокимияти билан қандай алоқада бўлади. Кўпчилик тадқиқотчилар жамият — айрим шахсларнинг шунчаки йиғиндиси эмас, балки турли ижтимоий гуруҳларнинг мажмуидир, деган хулосага қўшиладилар.

«Тулкилар ва шерлар». Мавжуд назариялардан бирига мувофиқ, жамият бошқаришга қодир бўлган зодагонларга ва қора халққа бўлинади. Одамларнинг биологик ва руҳий хусусиятлари мана шундай бўлиш учун асос қилиб олинади.

Шу назарияга қулоқ солсангиз, жамиятда туғилишданоқ маккорлик ва алдамчилик йўли билан одамларни бошқариш қобилиятига эга бўлган кишилар («тулкилар») ёки зўрлаш ва мажбур қилиш усулларидан фойдаланадиган кишилар («шерлар») мавжуд. Ҳукмрон зодагонларнинг таркиби янги кучларнинг кириб келиши ҳисобига доимо янгиланиб туриши керак, акс ҳолда жамият инқирозга маҳкум бўлади, бундай жамият ўрнини ижтимоий инқилоб олади, унинг бутун моҳияти ҳукмрон юқори табақани бирма-бир янгилашдан иборат бўлади. Хўжалик соҳасида сармоядор (бизнесмен) «шер» тоифасининг ифодаси бўлса, судхўр, журъатсиз омонатчи «тулки»нинг ифодаси бўлади. Жамиятда судхўрлар кўп бўлса, жамият барқарорлигининг (турғунлигининг) ифодаси ҳисобланади, лекин бу барқарорлик чириш даврида ўтади. Аксинча, сармоядорларнинг таъсири кучайиши жамиятни фаол ва жўшқин қилиб қўяди.

«Ҳукмрон зодагонлар»га ўхшаш ғоялар технократия оқимлари (юнонча ҳокимият ва маҳоратни билдиради) тарафдорларининг асарларида ривожлантирилган. Биз юқорида Ж. Гэлбрейтнинг қарашларини эслатган эдик. Энди америкалик бошқа ижтимоиётчи Ж. Вебленнинг мулоҳазаларига қулоқ солинг: ҳозирги жамият саноатсиз яшай олмайди, саноат эса техника мутахассисларисиз ишлай олмайди. Шу сабабли улар бирлашиб, давлатни ёппасига менсимай қўйишса бас, шунда жаҳон инқилоби содир бўлади — хусусий сармоянинг, яъни саноат корхоналари эгаларининг ўз ҳокимиятидан воз кечиши ва уни техниклар кенгашига топшириши рўй беради. 30-йилларда Вебленнинг издошлари унинг ғояларини рўёбга чиқаришга: техника кенгашларининг марказлаштирилган ташкилотларини тузиб, сиёсий идораларни улар билан алмаштиришга уриниб кўрдилар. Аммо бу уринишлар муваффақиятсиз чиқди. Сизнинг фикрингизча, бунинг сабаби нима?

«Ҳаёт — театр демакдир». Ғарб социологиясида ижтимоий роллар назарияси кенг оммалашган. Шу назарияга биноан ҳар бир киши мунтазам равишда ва узоқ вақт мобайнида ўзининг ижтимоий мақомига мувофиқ, яъни жамиятдаги муайян мавқеига биноан муайян феъл-атвор намунасини намоён этади. Бунда бир одамнинг феъл-атвори қайси пайтда қандай ижтимоий ролни амалга оширишига қараб унинг феъл-атвори турлича бўлади. Шундай қилиб, мақом ва ижтимоий роль тушунчалари бир-бири билан чамбарчас боғланган: мақом — жамиятдаги муайян мавқе ва у билан боғлиқ бўлган ҳуқуқлар ҳамда вазифалар мажмуидир, роль эса — мақомнинг жўшқин, феъл-атвор жиҳатидир. Шахснинг мақоми унинг ёши, жинси, насл-насаби, касби, оилавий аҳволи билан белгиланади. Туғма мақом (ижтимоий насл-насаб, миллат) билан эришса бўладиган мақом (маълумот, малака ва шу кабилар) бир-биридан фарқ қилинади. Бундан чиқадиган маъно шуки, инсон ўзининг ижтимоий мақомини ўзгартириши, масалан, яхши маълумот олиб, шу мақомни ошириши мумкин. Ижтимоиётчилар ижтимоий муносабат муаммоларини тадқиқ этиб, «мақом» тушунчасининг ўзи икки ёқлама аҳамиятга эга эканига эътиборни қаратдилар: бир томондан ҳар бир киши муайян ижтимоий мақомга эга бўлади (ижтимоий муносабатлар тизимида шунга мувофиқ равишда ўрин эгаллайди). Иккинчи томондан, у, масалан, айни бир вақтда ота, эр, сиёсий партиянинг аъзоси, корхонанинг раҳбари бўлар экан, бир неча мақомларни ўз сиймосида мужассамлаштиради. Баъзан бу мақомларнинг бири иккинчисига дуч келиб қолади, бундай вазиятда инсон у ёки бу ролни бажарганидан, бир мақомдан иккинчисини афзал кўришга мажбур бўлади.

Ниҳоят, яна бир муаммога мурожаат этайлик. Бу муаммо ишлаб чиқиш жамиятшуносликда муҳим ўрин олади. Бу — жамият тараққиётининг, ижтимоий турмуш ўзгаришлари умумий йўналишининг асосий босқичларини белгилаб олиш муаммосидир.

Инсоният қаёқдан ва қаёққа ҳаракат қилмоқда? «Тарихнинг доимий алмашиниши» назариясидан гап бошлайлик. Анча аввал юзага келган бу назариянинг тарафдорлари XIX асрда ҳам бор эди. Улар ўз асарларида жамиятнинг беқик доира бўйлаб ривожланиб, яна илк ҳолатига қайтиши ғоясини исботловчи янги далилларни кўрсатар эдилар. Чунончи, тарихий жараённи маърифатларнинг (цивилизацияларнинг) изчил алмашинуви деб тушуниш нуқтаи назарида турган бир қанча тадқиқотчилар бу маърифатларнинг ҳар бири ўз ривожида бир қанча умумий босқичлардан ўтади, деб таъкидлайдилар. Немис файласуфи А. Вебер (1868—1958) уларни: «навқиронлик», «етуклик» ва «инқироз» тарзида ифодалади. Баъзи муаллифлар Шпенглерга эргашиб, инсониятнинг тарихини ривожланишнинг фақат икки фазаси: вахшийлик ва маърифатнинг доимий алмашинувидан иборат деб даъво қиладилар.

(Давоми бор).

______________ вилояти
______________ ноҳиясидаги
______________ мактабининг
ўқувчиси ______________
____
______________ нинг

ЎҚУВ ДАФТАРИ

______________ очилди
______________ ёпилди.

______________ мактаб директори
______________ га
______________ (турар жойи)
______________ дан

АРИЗА

19 ____ йил ______________ да туғилган фарзандим ______________ ни

шу мактабнинг 1- синфига ўқишга қабул қилишингизни сўрайман.

Туғилганлиги тўғрисидаги гувоҳномадан кўчирма илова қиламан

сана ________ имзо ________ исми шарифи ________

______________ мактаб директори
______________ га
______________ (турар жойи)
______________ дан

АРИЗА

фарзандим ______________ ни

шу мактабнинг 10 синфида ўқишни давом эттиришини сўрайман.

сана ________ имзо ________ исми шарифи ________

(КЎЧИРМА)

ТУҒИЛГАНЛИК ТЎҒРИСИДА ГУВОҲНОМА

ГР ______________
туғилди ______________
____
____

Боланинг туғилган жойи: (шаҳар, қишлоқ) ______________

район ______________
область ______________
республика ______________

бу ҳақда гражданлик ҳолати актларининг туғилганликни ёзиш дафтарига ________ йил ________ ойининг ________ кунида № ________ ёзиб қўйилди.

ОТА-ОНАСИ

отаси ________ миллати ________
онаси ________ миллати ________

Рўйхатга олинган жойи ______________

Берилган вақти ______________ й.

1- синф

ПРЕДМЕТЛАР	Билими ва хулқига қўйилган баҳо						
	чораклар				Йиллик баҳо	Имтиҳонда олган баҳоси	Якуний баҳо
	I	II	III	IV			
Она тили							
Ўқиш							
Рус тили							
Чтение							
Эски ёзув							
Одобнома							
Математика							
Табиатшунослик							
Мусиқа							
Тасвирий санъат							
Жисмоний тарбия							
Чет тили (қайси)							
Меҳнат ва ҳунар таълими							
Хулқи							
Қолдирилган дарсларининг сони							
Кечикиб келган дарсларининг сони							

Ота-онасининг имзоси

Педагогика кенгашининг қарорига биноан ўқувчи 1 синфдан 2-синфга кўчирил (ма) ди.

Мактаб директори ________ Синф раҳбари ________

« » ________ 199 й.

2- синф

ПРЕДМЕТЛАР	Билими ва хулқига қўйилган баҳо						
	чораклар				Йиллик баҳо	Имтиҳонда олган баҳоси	Якуний баҳо
	I	II	III	IV			
Она тили							
Ўқиш							
Рус тили							
Чтение							
Эски ёзув							
Одобнома							
Математика							
Табиатшунослик							
Мусиқа							
Тасвирий санъат							
Жисмоний тарбия							
Чет тили (қайси)							
Меҳнат ва хунар таълими							
Хулқи							
Қолдирилган дарсларининг сони							
Кечикиб келган дарсларининг сони							

Ота-онасининг имзоси

Педагогика кенгашининг қарорига биноан ўқувчи 2-синфдан 3-синфга кўчирил (ма) ди.

Мактаб директори ________ Синф раҳбари ________

« » ________ 199 й.

3- синф

ПРЕДМЕТЛАР	Билими ва хулқига қўйилган баҳо						
	чораклар				Йиллик баҳо	Имтиҳонда олган баҳоси	Якуний баҳо
	I	II	III	IV			
Она тили							
Ўқиш							
Рус тили							
Чтение							
Эски ёзув							
Одобнома							
Математика							
Табиатшунослик							
Мусиқа							
Тасвирий санъат							
Жисмоний тарбия							
Чет тили (қайси)							
Меҳнат ва ҳунар таълими							
Хулқи							
Қолдирилган дарсларининг сони							
Кечикиб келган дарсларининг сони							

Ота-онасининг имзоси

Педагогика кенгашининг қарорига биноан ўқувчи 3-синфдан 4-синфга кўчирил (ма) ди.

Мактаб директори ________ Синф раҳбари ________

« » ________ 199 й.

4 - синф

ПРЕДМЕТЛАР	Билими ва хулқига қўйилган баҳо						
	чораклар				Йиллик баҳо	Имтиҳонда олган баҳоси	Якуний баҳо
	I	II	III	IV			
Она тили							
Ўқиш							
Рус тили							
Чтение							
Эски ёзув							
Одобнома							
Математика							
Табиатшунослик							
Мусиқа							
Тасвирий санъат							
Жисмоний тарбия							
Чет тили (қайси)							
Меҳнат ва ҳунар таълими							
Хулқи							
Қолдирилган дарсларининг сони							
Кечикиб келган дарсларининг сони							

Ота-онасининг имзоси

Педагогика кенгашининг қарорига биноан 4-синфдан 5 - синфга кўчирил (ма) ди.

Мактаб директори ________ Синф раҳбари ________

« » ________ 199 й.

5 синф

ПРЕДМЕТЛАР	Билими ва хулқига қўйилган баҳо						
	чораклар				Йиллик баҳо	Имтиҳонда олган баҳоси	Якуний баҳо
	I	II	III	IV			
Она тили							
Ватан адабиёти							
Рус тили							
Рус адабиёти							
Эски ёзув							
Математика							
Тарих							
Одобнома							
География							
Чет тили (қайси)							
Тасвирий санъат							
Мусиқа							
Жисмоний тарбия							
Меҳнат ва ҳунар таълими							
Хулқи							
Тиришқоқлиги							
Қолдирилган дарсларининг сони							
Кечикиб келган дарсларининг сони							

Ота-онасининг имзоси

Педагогика кенгашининг қарорига биноан ўқувчи 5 синфдан 6 синфга кўчирил (ма) ди.

Мактаб директори ________ Синф раҳбари ________

« » ________ 199 й.

6 синф

ПРЕДМЕТЛАР	Билими ва хулқига қўйилган баҳо						
	чораклар				Йиллик баҳо	Имтиҳонда олган баҳоси	Якуний баҳо
	I	II	III	IV			
Она тили							
Ватан адабиёти							
Рус тили							
Рус адабиёти							
Эски ёзув							
Математика							
Геометрия							
Тарих							
Одобнома							
География							
Чет тили (қайси)							
Тасвирий санъат							
Мусиқа							
Жисмоний тарбия							
Меҳнат ва ҳунар таълими							
Хулқи							
Тиришқоқлиги							
Қолдирилган дарсларининг сони							
Кечикиб келган дарсларининг сони							

Ота-онасининг имзоси

Педагогика кенгашининг қарорига биноан 6 синфдан 7 - синфга кўчирил (ма) ди.

Мактаб директори ________ Синф раҳбари ________

« » ________ 199 й.

7- синф

ПРЕДМЕТЛАР	Билими ва хулқига қўйилган баҳо						
	чораклар				Йиллик баҳо	Имтиҳонда олган баҳоси	Якуний баҳо
	I	II	III	IV			
Она тили							
Ватан адабиёти							
Рус тили							
Рус адабиёти							
Эски ёзув							
Математика							
Геометрия							
Тарих							
Одобнома							
География							
Физика							
Биология							
Химия							
Чизмачилик							
Чет тили (қайси)							
Мусиқа							
Тасвирий санъат							
Жисмоний тарбия							
Меҳнат ва ҳунар таълими							
Хулқи							
Тиришқоқлиги							
Қолдирилган дарсларининг сони							
Кечикиб келган дарсларининг сони							

Ота-онасининг имзоси

Педагогика кенгашининг қарорига биноан 7-синфдан 8-синфга кўчирил (ма) ди.

Мактаб директори ________ Синф раҳбари ________

« » ________ 199 й.

8 синф

ПРЕДМЕТЛАР	Билими ва хулқига қўйилган баҳо						
	чораклар				Йиллик баҳо	Имтиҳонда олган баҳоси	Якуний баҳо
	I	II	III	IV			
Она тили							
Ватан адабиёти							
Рус тили							
Рус адабиёти							
Эски ёзув							
Математика							
Геометрия							
Тарих							
Одобнома							
География							
Химия							
Чизмачилик							
Чет тили (қайси)							
Жисмоний тарбия							
Меҳнат ва ҳунар таълими							
Хулқи							
Тиришқоқлиги							
Қолдирилган дарсларининг сони							
Кечикиб келган дарсларининг сони							

Ота-онасининг имзоси

Педагогика кенгашининг қарорига биноан 8-синфдан 9 - синфга кўчирил (ма) ди.

Мактаб директори ________ Синф раҳбари ________

« » ________ 199 й.

9-синф

ПРЕДМЕТЛАР	Билими ва хулқига қўйилган баҳо						
	чораклар				Йиллик баҳо	Имтиҳонда олган баҳоси	Якуний баҳо
	I	II	III	IV			
Она тили							
Ватан адабиёти							
Рус тили							
Рус адабиёти							
Эски ёзув							
Математика							
Геометрия							
Тарих							
Одобнома							
Совет давлати ва ҳуқуқи асослари							
География							
Физика							
Биология							
Химия							
Чизмачилик							
Чет тили (қайси)							
Жисмоний тарбия							
Меҳнат ва ҳунар таълими							
Хулқи							
Тиришқоқлиги							
Қолдирилган дарсларининг сони							
Кечикиб келган дарсларининг сони							

Ота-онасининг имзоси

Педагогика кенгашининг қарорига биноан 9-синфдан 10 - синфга кўчирил (ма) ди.

Мактаб директори ________ Синф раҳбари ________

« » ________ 199 й.

10-синф

ПРЕДМЕТЛАР	Билими ва хулқига қўйилган баҳо						
	чораклар				Йиллик баҳо	Имтиҳонда олган баҳоси	Якуний баҳо
	I	II	III	IV			
Она тили							
Ватан адабиёти							
Рус тили							
Рус адабиёти							
Эски ёзув							
Математика							
Геометрия							
Информатика асослари							
Инсон ва жамият							
Одобнома							
Оилавий ҳаётнинг этика ва психологияси							
География							
Биология							
Физика							
Химия							
Чет тили (қайси)							
Жисмоний тарбия							
Чақириқ олди ёшлар тайёрлови							
Меҳнат ва ҳунар таълими							
Хулқи							
Тиришқоқлиги							
Қолдирилган дарсларининг сони							
Кечикиб келган дарсларининг сони							

Ота-онасининг имзоси

Педагогика кенгашининг қарорига биноан ўқувчи 10 синфдан 11 синфга кўчирил (ма) ди.

Мактаб директори ________ Синф раҳбари ________

« » ________ 199 й.

11-синф

ПРЕДМЕТЛАР	Билими ва хулқига қўйилган баҳо						
	чораклар				Йиллик баҳо	Имтиҳонда олган баҳоси	Якуний баҳо
	I	II	III	IV			
Она тили							
Ватан адабиёти							
Рус тили							
Рус адабиёти							
Эски ёзув							
Математика							
Геометрия							
Информатика асослари							
Инсон ва жамият							
Одобнома							
Биология							
Физика							
Астрономия							
Химия							
Чет тили (қайси)							
Жисмоний тарбия							
Чақириқ олди тайёрлови							
Меҳнат ва ҳунар таълими							
Хулқи							
Тиришқоқлиги							
Қолдирилган дарсларининг сони							
Кечикиб келган дарсларининг сони							

Ота-онасининг имзоси

Педагогика кенгашининг қарорига биноан мактабни тугатди ва етуклик аттестати № ________ берилди.

Мактаб директори ________ Синф раҳбари ________

« » ________ 199 й.

Ўзлаштириш бўйича якуний БАҲОЛАР

Ўқув фанларининг номи	Баҳо

______________ мутахассислигини олди

Мактаб директори ______________

Синф раҳбари ______________

ЎҚУВ ДАФТАРИ

(ученическая книжка на узб. языке)

Тузувчи Т. М. НИШОНОВА.
Консултант Н. А. КОЛЕСНИКОВА

Сирдарё шаҳар маориф бўлими Педагогика Кенгашида маъқулланган.

Сирдарё область ижроия комитети Матбуот бошқармаси Сирдарё шаҳар босмахонаси, Сирдарё шаҳри Ленин кўчаси 92-уй.

Одобнома

ЭЪТИҚОД ИЛДИЗИ

Ёмон нафасингни одобга ғулом қил,
Одобсизни одобинг бирла ром қил.
(Хисрав Деҳлавий)

Маҳфий идрок. Дастурхонга овқат ёки бирон-бир нозneъмат тортилганда ҳали тили чиқмаган фарзандингиз ёки набирангизни ноз-неъматларга талпинганини кузатганмисиз? Агар кўрмаган ёки кузатмаган бўлсангиз, кузатинг!

Гарчи унинг тили чиқмаган бўлса-да, дастурхондаги ҳар бир таомни ранги-ҳидидан сезиб олади, идрок қилади. Мазасиз ёки аччиқроқ таомни унинг оғзига яқинлаштирсангиз, тезда лабини буради ёки терс ўгирилади. Тили чиққач, сўзлашувни ўргангач эса, бемалол «ейман», «емайман», деб айтади. Бу янгилик эмас, буни фарзанд тарбия қилган ҳар бир оила билади. Чунки боланинг тили чиққунга қадар у атроф-муҳитни, қариндош-уруғларни, ота-онаси, ака-укаларини бемалол идрок қилиб, мурғак онгида муайян тасаввурга эга бўлади.

Ошкора идрок. Фарзандингиз мактабга қатнаб ўқиш-ёзишни ўргангач, қайсидир соҳага қизиқиши, атроф-муҳит таъсири остида ва оиладаги шарт-шароитга мувофиқ ёки мактабда олаётган таълим-тарбиясига мувофиқ намоён бўлади. Келажакдаги касб-кори пойдеворига биринчи ғишт қўйила бошлайди. Оила бошлиқларининг феъл-атвори, ташқи муҳитдаги ахлоқ-одоб, ижобий-салбий воқеалар, қонунларнинг халқчиллиги, бажарилиб-бажарилмаслиги каби омиллар ёш қалбнинг руҳиятига бевосита таъсир қилади. Бола у ёки бу инсонга тақлид қила бошлайди. Ҳавас, орзу пайдо бўлади. Ёш қалб эгаси «оқ» ва «қора»ни ажратиб олишга ақли етган пайтда боладаги салбий феъл-атворни йўқотиш мақсадида насиҳат қилиш бошланади. Унга қилинган насиҳатлар ҳақиқатга қанчалик мос келиши-келмаслигини бола ўзи ташқи муҳитга таққослаб кўради. Баъзан қабул қилади, баъзан эса йўқ. Чунки у анча-мунчага ақли етиб қолган-да. Энди у таъмни тили билан эмас, балки ақли билан сезади.

Инсон руҳияти шундай мураккабки, бир хил «қолип»га жойлашмайди. Кўпинча фарзандларимизга айрим ишларни ман этиб, «ёмон» бўлади, деб қўя қоламиз, нима учунлигини айтмаймиз. Натижада ўша сиз ман этган ишни фарзандингиз сиздан пинҳона равишда билиб олади. Ўзи тегишли хулоса чиқаради.

Олий мақсад. Агар сиз бирор жамоа ёки бирор соҳага бошлиқ бўлсангиз ёки сиз дарс бераётган синфдаги ўқувчилар, раҳбарнинг қўл остидаги ходимларнинг руҳиятлари турлича бўлишини билган бўлсангиз керак. Ҳар бири—хоҳ ўқувчи, хоҳ ходим—ўз дунёқарашига эга бўлиши билан бирга, ҳар бир ўқувчи ёки ходим, умуман инсон, ўз йўналишига эга. Ҳар бири ўз олдига қўйган олий мақсади сари интилади. Ўша олий мақсадга турли йўллар билан етиш мумкин.

У йўлни эса давр кўрсатади.

Олий мақсад нима? У ҳар-ким учун ҳар хил. Бири бутун умри давомида бой-бадавлат яшашни орзу қилиб, ўша олий мақсадига етишади, иккинчиси каттароқ амалдор бўлишни орзу қилади, хилма-хил тўсиқларни йўлдан олиб ташлаб, кўзлаган мақсадига етишади. Учинчиси ўз халқи ва ватанига ҳалол хизмат қилиб, ўша олий мақсадига етади. Яна бир хиллари борки, уларнинг бор ёки йўқликларини ён қўшни ва қариндош-уруғларидан бошқа ҳеч ким билмайди. Хуллас, из қолмайди. Улар ҳеч кимга яхшилик ҳам, ёмонлик ҳам қилмайдилар, «мен сенга, сен менга тегма» қабилида умр кўрадилар ва яна айримлари борки, маҳалла-кўй, қариндош-уруғ, таниш-билиш· ундан қандай қутулишни билмай ўтадилар.

Ошкоралик. Қатор саволларга ошкоралик, халқчиллик жавоб бера бошлади. Кейинги икки-уч йил ичида мамлакатимизда, наинки бутун ер юзида шундай катта ўзгаришлар бўлди ва бўлмоқда. Ошкоралик ва халқчиллик шарофати натижасида инсонлар ўзларининг ким эканликларини, ота-боболари ким бўлган, улар бизларга нималарни мерос қилиб кетишганини билишяпти, аста-секин ўтмишдаги хазиналардан баҳраманд бўлишяпти. Айниқса, виждон эркинлиги ҳақида қонун қабул қилинганидан сўнг ўзлигимизни таний бошладик. Айрим ҳолларда «қуюшқон»дан чиқиб кетсак ҳам, ҳар ҳолда эркинлик ўзига йўл топмоқда, ўз изига тушмоқда. Илгари ман этилган китоблар ҳозир кенг китобхонлар мулкига, маслаҳатчисига айланиб бормоқда. Бу китобларнинг нархи анча қиммат бўлса ҳам, дўконларда бўлмагани сабабли чайқов бозоридан икки-уч ҳисса қимматига олиб ўқишмоқда. Чунки халқимизнинг кўзи энди очилди, тиллари чиқди. Энди таомнинг мазасини тил учи билан эмас, балки очиқ кўз билан кўриб, «чайнаб» ҳазм қилмоқда.

Дин насиҳати. Яқинда Балқиз Аладдин қаламига мансуб бўлган Муҳаммад Пайғамбар Алайҳис Салом қиссасини (инглиз тилидан Жамол Камол таржимасида) ва ушбу китобга киритилган 1001 ҳадисни ўн беш сўмга сотиб олиб, бошдан-оёқ ўқиб, насиҳат ва йўл-йўриқдан иборат эканлигига имоним комил бўлди.

Ҳаммамизга маълумки, яқингача кўзга кўринарли жойларга катта қилиб «Дин халқ учун афюндир» деб ёзиб қўйилган сўзларни ўқиганмиз ва динга қарши Маркс асарлари билан қуролланиб курашганмиз. Минг афсуски, кўр-кўрона курашган эканмиз. Энди «дўппи тор» келиб қолди, нима қилишимиз керак?

Рўзнома ва ойномаларнинг айримлари раҳмдил ва меҳрибон тангри номи билан Расулуллоҳ Алайҳис Салом айтадилар, деб ҳадисдан намуналар беришса, айримлари тўғридан-тўғри «Бисмиллоҳир раҳмонир раҳийм» деб бошламоқдалар. Агар мактаб диндан ажралган, деган фикр ҳукмронлигини ҳисобга олсак ва диннинг асл моҳиятини қўйиб ўқисак, «Мактаб насиҳатдан ажралган» деган маъно келиб чиқади. Бу ҳақда ўйлаб кўриш керакка ўхшайди.

Дарслик — билим манбаи. Бир неча йилгача ўнинчи синфлар учун «Оилавий ҳаёт этикаси ва психологияси» учун бирорта дарслик ярата олмадик. Энди бу дарсни «Одобнома» деб атадик. Бу, албатта, яхши. Аммо ўқув йили бошланганига анча бўлишига қарамай, дарслик ўқитувчилар қўлига тегмади.

«Алпомиш», «Гўрўғли», «Кунтуғмиш» каби китоблар қирқинчи йилларда нашр қилинган эди. Ҳозир уларни кундузи чироқ ёқиб ҳам топиб бўлмайди. Тез кунлар ичида оммавий нусхада 35 соатга мўлжалланган «Одобнома» дарслиги жойларга етказилмаса, дарсларнинг самараси бўлмайди, шунинг учун ҳозирча ҳадислар ва шарқ мутафаккирлари меросидан фойдаланиш айни муддаодир...

Рўзномамизнинг 29 октябрь сонидаги «Мураккаб палладаги нозик масала» сарлавҳали мақолада жуда ўринли фикрлар ўртага ташланган. Ахир нимагадир ишонишимиз керак-ку! Ишончсиз яшаб бўладими?

Турсунбой ҚЎЧҚОРОВ,
меҳнат ва уруш фахрийси.
Учқўрғон шаҳри.

Ишонч ҳиссини уйғотиб

«Ҳар бир ўқувчи катта хазинадир», — деб ёзган эди Ўзбекистон халқ ёзувчиси Шуҳрат, — бу хазинанинг қимматини, салобатини, тавсифини қиладиган на бирор сўз бор, на мезон. Бу хазина бизнинг жондан ширин фарзандларимиздир. Бу бойлик, бу хазина муҳтарам ўқитувчиларимиз қўлида. Юртимиз уларга бу хазинани ишониб ва буюк ифтихор билан топшириб қўйибди.

Педагоглик одобига эга бўлган муаллим ўқувчининг ортиқ даражада ҳаракатчанлиги ва шўхлигидан ғазабланмайди. Чунки бу боланинг табиий хусусияти эканини яхши билади. Диққат, кузатувчанлик, вазмин бўлиш каби сифатлар педагоглик одобининг муҳим томони бўлиб, ўқувчиларда характернинг ижобий белгиларини тарбиялашга ёрдам беради. Орамизда шундай педагоглар ҳам борки, улар болалар билан бўлган муносабатда педагоглик одобига зид хатти-ҳаракатда бўладилар. Уларга нисбатан ҳурматсизлик қилиб, боланинг мурғак қалбига озор берадилар.

Ҳаётий бир мисол. Дарс бошланди. Ўтилган мавзу юзасидан савол-жавоб давом этади. Синфда шовқин. Бунинг устига болалар уйга берилган вазифани бажаришмаган. Жаҳли чиққан ўқитувчи аламини болалардан олмоқчи бўлади.

— Азим, сен саволга жавоб бергин-чи, ўтиришингдан худди дарсни қойилмақом қилиб юборганга ўхшайсан, — деди у кинояли оҳангда. Синфда кулги бошланди. Вазиятдан ўзини йўқотган Азим довдирай бошлайди. Синфда яна кулги...

Ғазаби ошган ўқитувчи яна заҳархандалик билан:

— Мияни ишлатиш керак,— деди унга бармоғини бигиз қилиб. — Бу аҳволда кетаверсанг, чоракда баҳоинг «икки» бўлиши турган гап...

Азимнинг қулоғига энди ҳеч нарса кирмас, фақат тез-тез учиб турган юз-кўзларида ўқитувчига нисбатан ғазаб-адоват чақнаб турарди. Ўқитувчи бошқа ўқувчини чақирди, аммо ҳеч ким ўтилган материални билмайди. Эҳтимол, билишар, бироқ ўқитувчи ўзининг нохуш муомаласи билан уларни бездириб қўймадимикан?

— Нега индамай без бўлиб турибсан? Билмайсан-да, сен одам бўлмайсан, баҳоинг «икки».

Ҳа, бу ўқитувчида педагоглик одоби йўқ. У қандай ҳаракат қилаётганини ўзи ҳам сезмайди. Хўш, бундай ўқитувчи қандай қилиб болаларни ахлоқ-одобга, ўқиш-ўрганишга, хушмуомалаликка ўргата олади? Бундай ўқитувчи ҳурматга лойиқми? Яхши ўқитувчи ўқувчиларнинг сўзини диққат билан эшитади, эҳтиёж туғилмаса, уларнинг сўзини бўлмайди. Ўзининг кўриниши ва хушовози билан уни маъқуллайди. Агар ўқувчи ҳаяжонланаётган бўлса, унга далда беради, тинчлантиради.

Обрўли ўқитувчининг «оғир синф», тарбияси «қийин» бўлган ўқувчиларга тарбиявий таъсири кучлироқ бўлади ва ишнинг самараси ҳам юқори бўлади. Буни ёш педагог Аҳмаджон Шукуровнинг қуйидаги ҳикоясидан ҳам билса бўлади:

«40-мактабда ишлаш учун йўлланма олдим. Директор синфни менга топшираётиб: Ниҳоятда оғир синф, бардам бўлинг, ҳозирча тажрибали бир педагог эплаб турибди, деди. Мен розилик билдириб, ўша куниёқ ўқитувчи билан синфга кирдим. Синфда интизом яхши эмаслиги шундоқ сезилиб турарди. Болалардан бири сурбетларча: Ҳа, опа, бизни ўқитасизми? Овора бўлманг, деди.

Ўқитувчи бирин-кетин ўқувчиларни доскага чиқариб, ўтилган дарс материалларини сўраётганда, мен ҳар бир боланинг исм-фамилиясини эслаб қолишга тиришдим. Эртасига синфга кирдим, гўё кечаги дарсни давом эттираётган бўлиб, болаларни исм-фамилиялари билан чақириб, ўрганилган тема юзасидан саволлар бердим. Уларни чалғишларига имкон бермай, ўйлатиб қўядиган, қизиқ муаммоларга диққат-эътиборларини тортдим. Қандайдир бирдан тартиб-интизом вужудга келгандай бўлди. Бу уларнинг ажабланаётган юз-кўзларидан кўриниб турарди. Буни дарс тугагач, сабрсизлик билан: «Сиз бизларни қаердан биласиз?» деб сўрашларидан ҳам билса бўларди. Шунда мен жиддий қиёфамни табассум билан алмаштириб: «Сизларни кўпдан бери кузатиб юрардим. Ўқитиш ниятим ҳам бор эди», — дедим. Болалар орасида «зўр ўқитувчи» деган гаплар тарқалди...

Дарс давом этарди. Доскага гап ёзиб, уни таҳлил қилишга тараддудланиб ўқувчиларга юзландим. Шу пайт тап этиб столим устига букланган қоғоз тушди. Бу кимнинг иши, — деган назар билан ўқувчиларга қарадим. Жимжитлик, пашша учса эшитиларди. Қоғозни текислаб кўз югуртдим Мени «боплаб» карикатура қилиб чизилган расм. Ичимда алланечук бўлиб кетдим. Дарҳол ўзимни босиб: «Ия, синфимизда ажойиб карикатурачи бор экан-ку?! Жуда яхши. Редколлегияга фахрий аъзо қилиб оламиз. Шундай ҳажвий расмлар билан орамиздаги ёмон иллат, камчиликларга барҳам берсак ғоят хайрли иш бўларди...», дедим».

Юқоридаги ҳолатда ўқитувчи, бизнингча, тўғри иш тутди. Ўсмирларга хос мустақилликка интилиш, ҳар нарсага қизиқувчанлик, бировларга қитмирлик қилиш, иroданинг бўшлиги, гап кўтара олмаслик, қўрслик каби хусусиятларни назарда тутиб, ўзини босишга, гапни яхши томонга буришга уринди.

Роҳила опа ҳам педагогик фаолиятида рўй берган бир воқеани ҳикоя қилади: «Қўнғироқ чалиниб дарсга кирдим. Ҳамманинг нигоҳи доскага қадалганди. Унда менинг шаънимга шаъма қилинган жумла ёзилганди. Нима қилиш керак? Айбдорни топиб жазолайми ёки синфни ташлаб чиқиб кетайми? Бунинг оқибати нима билан тугайди? Бир боланинг гуноҳи деб бутун синфни айбдор қилиш инсофданми?

Шуларни хаёлимдан ўтказиб, ўқувчилар билан қуйидаги мазмунда суҳбат ўтказдим:

Қаранглар-а, миллатим татар бўла туриб ўзбек тили ва адабиётидан дарс бериб келаётганим сизларга ҳам маълум бўлибди. Албатта, бу осон иш эмас. Бу менинг ўзбек халқига, унинг тилига, маданиятига бўлган ғоят ҳурматим, эътиқодимдир. Мақсадим: ўқувчиларимни саводхон қилиш, адабиётни севиш, ижодиётга ихлосмандликни уйғотиш, ўзи севган соҳаси бўйича олийгоҳларга кириш имтиҳони (она тили, адабиёт, иншо бўйича)да қоқилмаслик, ҳаётдан ўзининг муносиб ўрнини топишда кўмаклашишдир...».

Болаликда нималар бўлмайди, дейсиз. Педагог бола қалбини тушуниши, ўзи ҳам бир вақтлар бола бўлганлигини ҳеч қачон унутмаслиги керак.

Ойша ТЎРАЕВА,
Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика институтининг профессори.

ҲАММА ОНАЛАРНИНГ ҲАМ КЎНГЛИ БОЛАЛАРИДАМИ?

Онаю бола — гул билан лола. Қўнғиз боласини оппоғим, типратикон эса юмшоғим, дея эркалатар экан. Бу мақолларни ўқиган ҳар бир замондошимиз: «Қайси аср ва даврда она билан бола ўртасида ана шундай самимий муносабат бўлган экан?» деб ҳайратланади, бунга ишонмаслиги ҳам мумкин. Илгари: «Онанинг кўнгли болада, боланинг кўнгли эса далада» деган қадимий ҳикмат бор эди. Энди-чи? Алла айтишни эплай олмайдиган ғўра оналарнинг кўнгли қандай қилиб болада бўлиши мумкин? Агар ушбу саволларга бир сўз билан ижобий жавоб берсак, эси-ақли жойида, ҳушёр одамлар бу фикримизга қўшилмаслиги, кўпам ишонмаслиги табиий. Ҳали бахтимизга имон-эътиқодли, бир-бирига садоқатли, болалар тарбиясини барча бойликлардан устун қўядиган чинакам инсонлар борлиги учун онаазамин ўз мувозанатини сақлаб турибди. Ана шунинг учун ҳам ҳалокат жари ёқасида омонат турган жамиятимиз қабоҳат уммонига қулаганича йўқ. Ана шу сабаб — илинжлар туфайли замондошларимизни юз бериши мумкин бўлган тубанликлар, нохушликлардан қайтариб, яхшилик сари етаклаш иложи бор.

Гапнинг лўндаси, оналар бир қўли билан бешикни, иккинчиси билан эса дунёни тебратиш қудратига эга, деб бош тарбиячи бўлган аёлларнинг икки қўлини банд, кўзини кўр, қулоғини кар қилиб қўйдик. Ўзларига берилган «имтиёз», «ғамхўрликлар»дан талтайиб кетган аёлларимиз ўз мавқеини янада мустаҳкамлаш, уй-рўзғорнинг ишончли тиргак-таянчи эканликларини амалда кўрсатиш мақсадида жонларини жабборга бериб, ўзларини ўтга ҳам, сувга ҳам уриб, беҳаёлик кўчасига кириб бўлса-да, пул ва мол-мулк тўплаш учун енг шимариб, белини қамишдан 2—3 жойидан боғлаб, оилада ҳам она, ҳам оталик бурчини бажаришга киришиб кетдилар. Бундай гегемонлик ўзининг умр йўлдошидан бахтсиз ҳодиса, бевақт ўлим туфайли ажраб қолган ёлғиз оналар учун узрлидир. Аммо ёнида тоғни урса талқон қиладиган алп қоматли суянчиғи бор аёлларимиз тош кўчани четлаб, паст кўчадан юришлари ҳеч қандай одоб-ахлоқ ўлчовига тўғри келмайди-ку?

Аравани қуруқ олиб қочмасдан, ҳар куни ёки кунаро кўзимиз олдида ярашмаган, сўгалга ўхшаган нохуш манзараларни яна бир бор эслайлик. Кўпчилик аёлларимиз анчадан бери текин даромад қилиш йўлини топиб олди ва бу «фаолият»га ҳеч ким сўнгги нуқта, ғов қўйишга бетлай олмаяпти. Бундай пасткашликни айтишга тил ожизлик қилсада, иложимиз қанча?

Кўпчилик аёлу жувонлар ўз қиз-қайнсингиллари билан «ҳамкорлик» қилиб, эрта тонгдан қўлларига тўр халтаю рўзғор сумкаларини олиб, ўзларига яқин-узоқ қўрғон, ноҳия, шаҳар марказидаги ичимлик сотадиган дўконлар олдида унинг очилишини кун бўйи кутади. Муроди ҳосил бўлган «сайёҳ»лар автобус-троллейбусларда эзилиб, урилиб, шишалар билан тўлган сафар халталарини кўтарганларича, уйлари томон шошилади. Улар ўз мижозларини тун бўйи «навбатчи» дўкон хизматидан мамнун қилиб, жарақ-жарақ пул санайдилар. Кеча-кундуз тиним билмаган бояги аёлнинг шахсий бойликка майли кучаяди, лекин ўз ўғил-қизларининг тарбияси хаёлига келмайди.

Ана шундай енгил-елпи ҳаёт кечириш ишқи билан яшаётган айрим қиз-жувонларимиз бора-бора фоҳишабозлар сепган донни териб еймaн деб, уларнинг тузоғига илинганини билмай қолишаяпти. Мурғак қалби, жажжи вужудига нопоклик, ҳаромхўрлик, вино-ароқ илк бор она сути билан кирган бегуноҳ норасида келажакда соғлом фикрли, ақлий, жисмоний жиҳатдан баркамол инсон бўлишига қайси бошоратчи донишманд, аллома, ҳаким-табиб кафолат бера олади?

Ана шундай «юмуш»лар билан куну тун банд бўлган аёлларимиз гулдай оилалари бузилиб кетишига, ғарибхона ҳамда етимхоналарнинг кўпайишига, баъзи жинсдошларининг оналик ҳуқуқидан маҳрум бўлишига, майиб-мажруҳ, ақлий ва жисмоний носоғлом, ногирон фарзандлар туғилишига «муносиб» улуш қўшмаяптимикан? Мустақил жумҳуриятга тадбиркор, ишбилармон ўғил-қизлар кўпроқ наф келтириб, унинг келажакдаги порлоқ истиқболини ўшалар таъминлайди. Ҳеч қачон онанинг кўнгли боладан, боланинг кўнгли эса даладан чалғимасин, адашмасин. Ана шунда биз кутаётган яхши кунлар тезроқ яқинлашиб, ўзлигимиз, миллийлигимиз ва мустақиллигимизни тўла сақлаб қоламиз.

Н. ЭШҚУВВАТОВ,
Самарқанд вилояти Паст Дарғом ноҳияси «Москва» жамоа хўжалигидаги 24-ўрта мактабнинг олий тоифадаги методист-ўқитувчиси, Ўзбекистон халқ таълими аълочиси.

ҚАЛБ САХОВАТИ

Турсуной Худойбердиева кўп йиллардан буён Қарши ноҳиясидаги 5-ўрта мактабда ўқувчиларга химиядан дарс бериб келаётир.

Моҳир педагог таълим ва тарбияни қўшиб олиб боришга, ўқувчиларда юксак инсоний хислатларни тарбиялашга алоҳида эътибор беради.

— Мен ўқувчилар билан умумий тил топишга, уларга ўз фарзандимдек муносабатда бўлишга ҳаракат қиламан, — дейди у.— Атоқли педагог В. Сухомлинский айтганидек, ўқитувчи билан ўқувчини маънавий жиҳатдан бир-бири билан боғлаб турадиган ўнлаб, юзлаб ришталар — инсон юрагига олиб борадиган сўқмоқлардир, бу ўқитувчи ва ўқувчининг орасидаги дўстлик, ўртоқликнинг энг муҳим шартидир.

Ҳа, биринчи тоифали ўқитувчи, меҳнат ветерани Турсуной Худойбердиевани шунинг учун ҳам шогирдлари, ота-оналар, қолаверса, ҳамкасблари иззат-ҳурмат қилишади.

Сураткаш А. ЧАПЛИГИНА.

ТАЪЛИМ-ТАРБИЯ НЕГА ОҚСОҚ?

Талай йиллардан буён боланинг ота-она олдидаги фарзандлик бурчи ҳақида чарчамай гап юритдик. Тўғри, гапириш керак.

Баъзи ёшларнинг ёмон қилиқларини, ота-онасини хўрлаганликларини, жиноят кўчасига кириб қолаётганликларини кўриб ғазабланамиз. Аммо шундай пайтларда бир неча адолатсизликка йўл қўямиз, яъни болада пайдо бўлаётган хулқ-атворда ота-онанинг ҳам айби борми-йўқми — бу ёғи билан ишимиз бўлмайди.

Аслида одоб-ахлоқи ёмон болаларнинг маълум қисми, асосан, ота-онанинг бепарволиги, ёмон тарбияси натижасида шундай аянчли аҳволга тушиб қолади.

Баъзида улар фарзандларининг уст-бошлари, қоринлари ғамида кўпроқ пул топишни ўйлашади-ю, лекин, афсуски, маънавий ва жисмоний эҳтиёжларини аввал боғчага, кейин мактабга ташлаб қўйиб, фарзанд тарбиясидаги бениҳоя катта бурчларини бўйинларидан соқит қилиб хато қиладилар.

Шу сабаб ёшларнинг таълим-тарбияси ёмонлашиб, жиноятчилик кўпаймоқда. Чунки ҳозир мактабга, билим олишга қизиқиш пасайди.

Биз қуйида ёшлар тарбияси ва таълимининг оқсаб бораётганининг сабаблари ҳақида фикр юритмоқчимиз.

Бола тарбияси, аввало, ҳомиладорлик давридан бошланади. Шу сабаб оғирбўй онанинг яхши ва тўйимли ҳамда витамин ва оқсилли озиқлар билан овқатланиши зарур. Шунингдек, унинг руҳиятида, меҳнатида яхшилик, дам олишида роҳат аломатлари доимо сезилиб туриши даркор.

Афсуски, замонамиз аёлларининг ўнлаб ташвиш ва етишмовчиликлари мавжуд. Булар, албатта, дунёга келажак гўдакка салбий таъсир этмай қолмайди. Натижада бола асабий, инжиқ, ақли заиф, айтганини бажартирадиган бўлиб ўсади. Бундай ёшларнинг қандай ўқиши ҳаммамизга беш қўлдай аён. Лекин ўқиши, тарбияси кўнгилдагидай бўлмаса-да, уларнинг кийиниши айрим устоз-муаллимларидан 2—3 ҳисса аъло бўлади. Чунки ота-она боласининг айтганини муҳайё қилади-да.

Бундайларнинг тарбияси ва ўқишга қизиқмаслигидан ота-онасига шикоят қилсангиз, «Нима қилай, ҳеч гапга киритиб бўлмаяпти, жуда бўлмаса сиздақа муаллим бўлиб қолсаям майли», — деб устингиздан масхара қилаётгандай бўлади.

Энг ёмони, кейинги ўн йил чамаси мактаб билан оила муносабати кескинлашади. Чунки талай йиллар фарзанди тақдири билан қизиқиб, дарс кузатган ота-онани учратмадик. 25—40 фоиз ота ва оналар бир йилда ўтказиладиган ота-оналар йиғилишига ҳам келмайди.

Агар боласи мактабдан, ўқитувчидан гап эшитса ёки ёмонлаб келса, айримлар боласи олдида муаллимни айблайди ёки келиб фарзандининг ёнини олади. Аслида ўқитувчининг нияти, мақсадини нимага ҳисобга олмайди? Далиллар келтирамиз, синф дафтарлари ва ёзма ишларини кўрсатамиз, бари-бир тан олишмайди.

Болаларнинг ўқишга қизиқмаслигининг сабабларидан яна бири ўн бир йиллик мажбурий таълимдир. Чунки ўқувчи хоҳлайдими-хоҳламайдими ёки ўқишга қизиқмайдими, бекордан-бекорга кун ўтказади. Шу сабаб етти ёки саккиз йиллик таълимдан сўнг ёшларнинг ҳунар-техника билим юртларида ва техникумларда ўқишига эътиборни кучайтирмоқ зарур.

Энг ёмони, халқ таълимига эътибор кўнгилдагидек эмас. Унга жуда кам маблағ ажратилади. Бизнинг мамлакатимизда ҳар бир ўқувчига ажратилаётган маблағ бошқа ривожланган мамлакатларга нисбатан 4—5 баробар кам.

Болаларнинг ўқишга қизиқмаслигининг яна бири техникум ва олийгоҳларга талабаларнинг таниш-билишчилик, пора эвазига қабул қилинишидир.

Таълим-тарбия ишидаги мавжуд нуқсонларга қанчалик тез барҳам берилса, жамият шунча кўп наф кўради.

Н. ҲАЙДАРОВ,
Ёзёвон ноҳиясидаги А. Навоий номли 6-ўрта мактаб илмий бўлим мудири.
Р. БАДРИТДИНОВА,
рус тили ва адабиёти ўқитувчиси.
Р. АБДУРАҲМОНОВ,
математика ўқитувчиси.

Бош муҳаррир
Аҳмаджон ДОЛИМОВ.

ЎТГАНЛАРНИНГ ЖОЙИ ЖАННАТДА БЎЛСИН.

Низомий номли Тошкент давлат педагогика олий илмгоҳи раҳбарияти ҳамда математика куллиёти жамоаси алгебра ва сонлар назарияси кафедрасининг профессори Мақсудов Шермат Тошметовичга укаси
Раҳматилла
МАҚСУДОВнинг
вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор этади.

Низомий номли Тошкент давлат олий илмгоҳи жамоаси тарих куллиёти ўқитувчиси Дилором Қодировага отаси
Ғани ҚОДИРОВнинг
вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор қилади.

Таъсис этувчилар: Ўзбекистон Халқ таълими вазирлиги, Халқ таълими ва фан ходимлари касаба уюшмаси Марказий Қўмитаси ҳамда Ўзбекистон Педагогика жамияти.

МАНЗИЛГОҲИМИЗ: 700083, Тошкент, Ленинград кўчаси, 32.

ТЕЛЕФОНЛАР: масъул секретарь — 32-54-17, хатлар ва оммавий ишлар бўлими — 33-04-21, 52-35, нашриёт диспетчери — 32-78-94, нашриёт телефон станцияси навбатчиси — 33-90-50.

Ўзбекистон Республикаси «Шарқ» нашриёт-матбаачилик концерни. Тошкент, Ленинград кўчаси, 32.

6491-буюртма. ИНДЕКС: 64595. Босишга топшириш вақти 20.00 Босишга топширилди 20.00. Тиражи 140000.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12